

De tijdsduur van het ontwikkelingsproces

Inleiding

Dat de vermindering van het inkomensverschil tussen ontwikkelde en onderontwikkelde landen, het ontwikkelingsproces, een lange tijd zal vergen weten we. Maar hoe lang dat proces zal duren is iets waarover weinig wordt gesproken. Het blijft bij vage uitdrukkingen, zoals eeuwen en decennia. In dit artikel wil ik trachten om met wat concretere getallen te komen. Dat wil overigens niet zeggen dat deze al te letterlijk genomen moeten worden.

Wij zullen het resultaat in drie fasen bespreken. Eerst zal worden bestudeerd hoe het zou zijn (en is geweest) als er *geen* ontwikkelingshulp bestond. Vervolgens bestuderen wij wat een hulp van 0,7 procent van het bruto nationaal product (bnp) van de donorlanden in het beeld verandert. Daarna wordt het effect van 2% hulp gezien. En ten slotte keren wij het vraagstuk om en vragen ons af hoeveel hulp nodig zou zijn om een bepaalde tijdsduur van het proces, die vooraf gekozen wordt, te bereiken. Het gebruikte cijfermateriaal is afkomstig van de Wereldbank¹.

Er is een grote verscheidenheid van cijfers over de grootheden die in dit onderzoekje nodig zijn. In dit artikel is gebruik gemaakt van het *World Development Report 1989* (dat van 1990 was nog niet beschikbaar) en van de voor de Wereldbank verrichte onderzoeken door I.B. Kravis et al.². De benodigde cijfers zijn, ten eerste die van de bevolkingsomvang (P_0 voor de arme landen en Q_0 voor de rijke landen) en het inkomen per hoofd (X_0 voor de arme en Y_0 voor de rijke landen). De recentste zijn die van 1987 in het *World Development Report*: $P_0 = 2.823$ en $Q_0 = 777$ miljoen en $X_0 = 290$ en $Y_0 = 14.430$ dollars van 1987. Kravis c.s. geven cijfers voor de

werelddelen. In 1975, dat door de auteurs als basis is gebruikt, golden de cijfers uit tabel 1. In alternatief I is Oceanië tot de rijke en in II tot de arme landen gerekend.

In de tweede plaats zijn gegevens nodig over de stijging der inkomens. Uit beide bronnen laten zich stijgingstempo's voor de inkomens van arme en rijke landen berekenen. Het *World Development Report* geeft cijfers voor de perioden 1965-1980 en 1980-1987. Uit Kravis c.s. laten zich onder andere de genoemde alternatieven berekenen. (Ook daar zouden verschillende perioden kunnen worden berekend, maar ik heb mij beperkt tot het gehele tijdperk 1950-1977 waarover hun werk handelt.) Zo zijn voor de stijging per jaar r van de rijke en s van de arme landen vier cijfers verkregen die in volgorde van hoogte als volgt luiden:

$$\begin{array}{cccc} r = 1,026 & 1,037 & 1,041 & 1,041 \\ s = 1,054 & 1,056 & 1,056 & 1,061 \end{array}$$

De cursief gedrukte cijfers zijn aan het werk van Kravis ontleend. Het is opmerkelijk dat alle r lager zijn dan alle s . Dit geldt voor deze macrocijfers maar niet voor de cijfers van afzonderlijke landen.

Ter verdere illustratie van de representativiteit van onze cijfers berekende ik de uiterste waarden die gevonden worden voor τ , de tijdsduur van het gelijk worden van de inkomens per hoofd van de ontwikkelde en de onderontwikkelde landen. Die uiterste waarden worden verkregen voor de uiterste waarden die de s/r kunnen aannemen, namelijk 1,0125 en 1,034 en bedragen achtereenvolgens 315 en 109 jaar. Deze cijfers lopen ver uiteen; doch zij gaan een eeuw te boven.

Als 'centraal geval' wordt nu gekozen de verhouding van de gemiddelde waarden van s (1,057) en r (1,036), en deze is = 1,02.

Tabel 1. Bevolkingsomvang en inkomen per hoofd

Alternatief	I	II
P_0 mln.	1906	2065
Q_0 mln.	768	609
X_0 1987 \$	1280	1266
Y_0 1987 \$	4575	5483

1. Eensdeels van het *World Development Report 1989*, Oxford University Press, 1989; anderdeels van I.B. Kravis et al., *World product and income. International comparisons of real gross national product*, The Johns Hopkins University Press, Baltimore en Londen, 1982.

2. I.B. Kravis et al., op.cit., 1982.

Zonder hulp

Als uitgangspunt is 1987 gekozen, het jaar dat in het *World Development Report 1989* als basis dient. In dit rapport is immers de verdeling van de (niet-communistische) wereld in landen met lage en landen met hoge inkomens het nauwkeurigst geschied. Kravis c.s. gebruiken in hun groepering alleen een onderverdeling naar werelddelen.

De gemiddelde groei van het inkomen per hoofd r van de rijke landen, waarvan ik de cijfers noemde, was 1,036 en dat van de arme landen $s = 1,057$. Daaruit volgt $s/r = 1,02$, de waarde die is gebruikt in het 'centrale geval'.

De waarden van de bevolkingsomvang en de inkomens per hoofd voor 1987 zijn ontleend aan het *World Development Report*.

$$\begin{aligned} P_0 &= 2823 \\ Q_0 &= 777 \\ X_0 &= 290 \\ Y_0 &= 14.430 \end{aligned}$$

De tijdsduur τ nodig om de inkomens per hoofd gelijk te doen worden, moet aan de vergelijking voldoen:

$$X_0 s^\tau = Y_0 r^\tau \text{ of: } s^\tau = 14.430 r^\tau \quad (1)$$

Voor $s/r = 1,02$ is de uitkomst $\tau = 197$.

Met de hoogste waarde voor s/r (1,034) berekend wordt $\tau = 117$ en met de laagste waarde voor $s/r = 1,0125$ is $\tau = 315$. Hierdoor wordt de gevoeligheid van het resultaat geïllustreerd en tevens het antwoord gegeven op de door ons gestelde vraag. De duur van het ontwikkelingsproces is tussen een en drie eeuwen en als de tegenwoordig ontwikkeld genoemde landen in de Napoleontische tijden onderontwikkeld waren, is ontwikkeling inderdaad pas te bereiken in een tot drie eeuwen. Hopelijk kunnen economische historici ons inlichten omtrent de stoffelijke welvaart van Europa of Noord-Amerika ten tijde van Napoleon, om deze stelling te toetsen.

Hulp van 0,7% van het bnp

Wanneer, na de tweede wereldoorlog, het verschijnsel ontwikkelingshulp na de dekolonisatie zijn intrede doet, wordt daarvoor door de commissie-Pearson³ als normomvang 0,7% van het bnp aanbevolen, later overgenomen door de commissie-Brandt⁴. Om te zien hoe deze hulp zal uitwerken kunnen wij de vraag stellen hoeveel tijd dan nodig is om een gelijk inkomen per hoofd van arme en rijke landen te verwelijken.

Vergelijking (1) moet dan bij inkomen 290 s^τ voor jaar t (na 1987) de te ontvangen hulp optellen en van het inko-

men $Y_0 Q_0$ aftrekken. De vergelijking wordt dan:

$$s^\tau (X_0 P_0 + 0,007 Y_0 Q_0) / P_0 = r^\tau (Y_0 Q_0 - 0,007 Y_0 Q_0) / Q_0 \quad (2)$$

De oplossingen voor de drie waarden van s/r worden nu: $t = 114, 192$ en 307 jaar. Dit is wel een verkorting, maar geen spectaculaire.

Hulp van 2 procent van het bnp

Elders⁵ heb ik een pleidooi gehouden voor verhoging van de ontwikkelingshulp tot 2% van het bnp. Ik was er mij van bewust dat dit een bescheiden bijdrage zou zijn, maar bevond mij in goed gezelschap. Met behulp van dezelfde techniek wordt vergelijking (2):

$$s^\tau (X_0 P_0 + 0,02 Y_0 Q_0) / P_0 = r^\tau (Y_0 Q_0 - 0,02 Y_0 Q_0) / Q_0 \quad (3)$$

De oplossingen worden nu, in plaats van 117, 197 en 315: $t = 109, 184$ en 293 jaar. Het enige passende commentaar lijkt mij: inderdaad een bescheiden bijdrage. Zullen de burgers van de onderontwikkelde landen rustig meer dan een tot drie eeuwen wachten, of zullen de ondernemendsten (legaal of illegaal) wat welvaart bij ons komen zoeken?

Wachttijd halveren

Zoals in de eerste paragraaf aangekondigd, keren wij het vraagstuk om. Als de burgers van de arme landen het geduld zouden hebben om 'maar' een eeuw te wachten op de welvaart van de rijke landen, hoeveel hulp zou er dan nodig zijn?

De vergelijkingen blijven dezelfde, maar de tijdsduur is nu een gegeven geworden, namelijk 100 en de onbekende de noodzakelijke 'transfer' T . De eerder gebruikte vergelijking wordt dan:

$$s^{100} (X_0 P_0 + T Y_0 Q_0) / P_0 = r^{100} (Y_0 Q_0 - T Y_0 Q_0) / Q_0 \quad (4)$$

T is hier uitgedrukt als het gedeelte van het bnp dat de ontwikkelde landen beschikbaar zouden moeten stellen. De drie uitkomsten zijn: $T = 0,049, 0,285$ en $0,476$, dat wil zeggen 5 à 50% van de inkomens der ontwikkelde landen zouden in ontwikkelingslanden moeten worden geïnvesteerd met bijna 30 procent als norm!

Enkele conclusies

Zijn de geproduceerde cijfers realistisch? Is het realistisch om te veronderstellen dat de derde wereld tevreden is als haar inwoners na twee eeuwen

even welvarend zouden zijn, of na een eeuw? Is het realistisch om te veronderstellen dat de donorlanden 28 procent of meer van hun inkomen voor ontwikkelingsinvesteringen beschikbaar zouden stellen? Een overtuigende ontkenning zal ons aller antwoord zijn. Maar onze uitkomsten zijn gebaseerd op gegevens van de Wereldbank en wij zijn overtuigd van de juistheid van die cijfers. Onze uitkomsten tonen de omvang van het al sinds Pearson besefte ontwikkelingsvraagstuk. Geen ander antwoord dan een trendbreuk is reëel. Dat verklaart misschien ook waarom Willy Brandt enkele maanden geleden de leden van 'zijn' commissie weer bijeen geroepen heeft.

Wat zou zo'n 'trendbreuk' kunnen inhouden? Te denken zou zijn aan een drastische omschakeling en beperking van de bewapeningsindustrieën, wat tegelijkertijd de beangstigende milieuvervuiling kan verminderen, en het gebruik van energie beperken, waarvan ik de noodzaak kort geleden beklemtoonde⁶. Misschien ook het inschakelen van meer arbeid, waarvan nog altijd een overschot bestaat; wat wel inhoudt dat de loon- en salariseisen beperkt blijven. Hoe dan ook, het vraagstuk is van de hoogste urgentie en een krachtiger benadering van het probleem is geboden.

J. Tinbergen

3. L.B. Pearson et al., *Partners in development*, Praeger Publishers, New York, Washington, Londen, 1969.

4. W. Brandt et al., *North-South: a programme for survival*, Pan Books, Londen; MIT Press, Cambridge MA, 1980. A further statement was published in 1983.

5. J. Tinbergen, *World security and equity*, Edward Elgar, Gower House, Aldershot, GB, Gower Publishers Company, Brookfield, VS.

6. J. Tinbergen, De verdeling van hulpbronnen over toekomstige generaties, *ESB*, 12 juli 1989, blz. 677. Inmiddels is gebleken dat het verbruik van steenkool en aardgas is, en (nog?) niet dat van olie dat de toelaatbare hoeveelheid overtreft.